

Szükség van-e új reformációra?

Sípos Ete Álmos, 2002. szeptember 8.

Csupán a cím rövidségére tekintettel hagytuk el azt a kiegészítést, hogy „a Magyarországi Református Egyházban”. Ezt a pontosítást feltétlenül meg kell tennünk, mert mondandónk most kizárólag a református egyházra összpontosít.

Ha a címben feltett kérdésre egyetlen szóval kellene válaszolni, akkor azt mondanánk: igen! Ezzel a felelettel azonban nem mondtunk volna még semmiféle egyházkritikát, csupán a reformátorok egyik hitelvét ismételtük volna meg, akik azt mondták: az egyházat – a Sátán támadásai, az emberi természet romlottsága és a bűn miatt – szüntelenül reformálni kell (semper reformari debet). S akkor itt máris tisztáznunk kell valamit: az egyházat nem modernizálni kell, ahogy azt némelyek vélik vagy sürgetnék, hanem vissza-formálni, vissza-alakítani: reformálni.

A kérdés azonban az, hogy mivé szeretnénk vissza-formálni? A Magyarországi Református Egyház reformációjának is az az alapkérdése, hogy létezik-e olyan biztos pont, olyan etalon, amelyhez bárkikor és bárhonnán vissza lehet térni, vissza lehet igazodni?

A világ reformátusságának megalakulása óta egyetlen biztos fundamentuma és sarkcsillaga a Biblia, illetve a Szentírásnak legfontosabb hittételeit tartalmazó hitvallások voltak. Ezek a hitvallások a reformáció idején bizonyos hitviták közepette, imádságos tusakodás közben születtek úgy, hogy akik a Szentlélek munkája eredményeként egy értelemre jutottak, azok a hittételeket pedig közös hitvallásban rögzítették, s azokat magukra nézve kötelezőnek fogadtak el.

A magyar reformátusoknak – mint ismeretes – két ilyen hitvallásos irata van: a Heidelbergi Káté (1563) és a Második Helvét Hitvallás (1566). Ez utóbbit 1567-ben a Debreceni Zsinaton fogadták el. Aki tehát a református hit lényegét meg akarja érteni, annak nemcsak a Bibliát kell jól ismernie, hanem hitvallásainkat is. Aki, pedig ennek az egyháznak tagja kíván lenni, annak a Szentírás mellett e két hitvallást is teljes szívvel el kell fogadnia, és vallania kell. Ám hogy itt se legyen félreértés, pontosítsunk: református hitünknek alapja Jézus Krisztus személye és váltságműve. Azé a Krisztusé, akiről a Biblia és hitvallásaink szólnak.

Hívó református embereknek újra és újra megismételt kérdése az, hogy gyülekezeteink, egyházi testületeink – fel egészen a zsinatig – magukra nézve kötelezőnek tekintik-e a Biblia és a két hitvallás tanításait. Ha igen, akkor reformátusok vagyunk. Ha nem, akkor megszűntünk annak lenni. Hogy a problémát jobban megértsük: Európa reformátori egyházainak gyakorlatában évtizedek óta különös kettősség figyelhető meg. Egyrészt ezekben az egyházakban hivatalosan még nem deklarálták, hogy a Bibliát vagy a hitvallásokat nem tekintik többé zsinórmértéknek. Ugyanakkor a gyakorlatuk – vagyis a teológiai oktatás, az igehirdetések, az egyházak szervezeti működése – bőven tartalmaz Biblia- és hitvallásellenes tanításokat, nyilatkozatokat. Sőt, esetenként sokakat botránkoztató szertartásokkal és demonstrációkkal is találkozhatunk.

A Magyarországi Református Egyház Zsinata vallja a Biblia és hitvallások kötelező érvényét, de a teológiai oktatásban, a teológiai irodalomban, a szószékeken elhangzó igehirdetésekből és a gyülekezeti élet-gyakorlatban egyre több Biblia- és hitvallásellenes tanítás és nyilatkozat hangzik el. Ezért bennünket sem csupán a hivatalos deklarációk érdekelnek, hanem az írásban megjelenő tanítások, és

az egyházi élet gyakorlati jelenségei is. Azokat a területeket szeretnénk elsősorban megvizsgálni, ahol egyházunk eltér a Bibliától és hitvallásainktól. Leszögezhetjük, hogy nem feltétlenül az egyházi vezetőket akarjuk kritikával illetni, mert az egyház nem azonos a vezetőivel. Vizsgálódásunk szélesebb körű, kiterjed az egyház valamennyi tagjára és felelős tisztségviselőjére. Elemzésünk célja, hogy segítsük a reformációt ott, ahol ez szükséges.

A Szentháromság-tan alapján nyugó istenkép

A Második Helvét Hitvallás a Szentháromságról szóló bibliai tant a következőképpen fogalmazza meg: „...hiszük és tanítjuk, hogy ugyanebben a véghetetlen, egy és oszthatatlan Istenben elválaszthatatlanul és elegyítetlenül a következő személyek különböztethetők meg: Atya, Fiú és Szentlélek, mégpedig úgy, hogy az Atya öröktől fogva nemzette a Fiút, a Fiú emberi szóval ki nem fejezhető módon született, a Szentlélek pedig mindkettőtől származik, mégpedig öröktől fogva, és mindkettővel együtt imádandó, úgyhogy nincs három Isten, hanem van három, ugyanazon lényegű, egyaránt örökkévaló és egyenlő méltóságú személy, amelyek megkülönböztethetők ugyan tulajdonságaik szerint, és sorrendben megelőzi egyik a másikat, de nem valamely egyenlőtlenség alapján”.¹

A világos fogalmazás ellenére egyházunkban sok igehirdetés mégis praktikus unitarizmust képvisel, ami azt jelenti, hogy egyesek az Atyáról beszélnek, mások csak Jézusról. Sőt, divatossá vált korunkat a Szentlélek korszakának nevezni, és kizárólag a Szentlélekről beszélni. Az igehirdetésekből gyakran keverik össze a Szentlélek és Jézus helyét a Szentháromság rendjében. Figyelmen kívül hagyják, hogy a Szentháromság személyei együtt imádandó személyek. Még gyakoribb az a téves felfogás és tanítás, ami a Szentháromság személyeit az Atya tulajdonságaiként, netán személyének három létformájaként mutatja be.

Református körökben egyre jobban terjed az ún. humanista Isten-kép, amely azt vallja, hogy Isten, sőt az egész világmindenség az emberért van, és Isten is az embert szolgálja. Ha pedig az ember nem hisz ebben az Istenben, vagy nem engedelmeskedik neki, akkor ez az Isten nagyon szomorú lesz, és megsértődve sírdogál magában. Ezek miatt sok lelkipásztor és egyháztagnak nem tud mit kezdeni a szuverén, igazságos és szent Istennel, aki nem tartozik senkinek semmiféle magyarázattal. De felelősséggel sem, miközben teremtményeit a maga isteni módján szereti. Ezért mernek csak kevesen prédikálni a kegyelmi kiválasztásról, ugyanakkor mind többen sugallják a mindenképp üdvözülésének gondolatát. Az erről való meggyőződéshez elég, ha csak a temetési igehirdetéseket hallgatjuk.

Egyházunkban talán a legtöbb tévtanítás gyökere éppen a bibliátlan, hamis Isten-képig nyúlik vissza.

Az emberkép

Hitvallásunkban ezt olvassuk: „Valljuk pedig, hogy az ember egy személyben két különböző valóságból áll, mégpedig halhatatlan lélekből, amely a testtől megválva sem nem szunnyad el, sem nem pusztul el; és halandó testből, amely azonban az utolsó ítéletkor halottaiból fel fog támadni, hogy azután az egész ember vagy életben vagy halálban maradjon meg örökké”.²

¹ Második Helvét Hitvallás, III. fejezet, 2.

² Második Helvét Hitvallás, VII. fejezet, 4.

Ezzel szemben teológiai katedráinkon professzorok szájából elhangozhat a lélek haláláról szóló tanítás, amelyet egyébként hitvallásunk így minősít: „Elítélünk mindenkit, aki kigúnyolja vagy körmönfont érvelésekkel kétségbe vonja a lélek halhatatlanságát, vagy azt állítja, hogy a lélek elszunynyad, vagy része Istennek”.³

Elterjedt az ember hármass felosztásáról (test, lélek, szellem) szóló tan is. Ezeknél azonban sokkal súlyosabb tévtanítás az, amely tagadja az ember eredendő bűnét, annak következményét, az emberi természet totális romlottságát, és azt tanítja, hogy minden emberben van valami jó. Ezért képes arra is – mondják –, hogy megváltozzon. Képességét ezért a szabad akarat adja, és választhatja a jót is. Nemrég épp egy zsinati tisztséget betöltő személy tett ilyen irányú megállapításokat.

Ezzel szemben hitvallásunkban ezt olvassuk: „Az pedig ismeretes, hogy az akarat vezére az értelem vagy ész. Minthogy pedig a vezér vak, világos, hogy mennyire jut el az akarat. Ezért a még újjá nem született embernek nincs semmi szabad akarata a jóra, nincs semmi ereje a jó véghezvitelére”.⁴

A témában való tájékozatlanság következménye az, hogy kevesen hirdetik az újjászületés szükségességét. Ha az embernek szabad akarata van, akkor saját üdvösségét is kezében tudja tartani. Megszeresheti vagy elveszítheti azt. Ez a tévtan pedig a kegyelmi kiválasztás bibliai tanítását veti el, amelyet hitvallásunk így fogalmaz: „Isten szabadon és ingyen kegyelemből, minden emberi tekintet nélkül öröktől fogva elrendelte vagy kiválasztotta azokat a szenteket, akiket üdvözíteni akar Krisztusban, Pál apostolnak ama kijelentése szerint: Isten kiválasztott minket Őbenne a világ teremtése előtt (Ef 1,4)”⁵

A Biblia kegyelmi kiválasztás tanát elvető vagy meggyengítő arminianizmus tulajdonképpen Isten dicsőségét lopja meg, miközben az emberi akaratot és autonómiát felmagasztalja.

Az egyházkép

Hitvallásunk az egyház lényegéről ezt vallja: az egyház „... a híveknek a világból elhívott vagy egybegyűjtött serege..., azoké tudniillik, akik az igaz Istent az Ige és Szentlélek által a Megváltó Krisztusban igazán megismerik és helyesen tisztelik, és a Krisztus által ingyen felajánlott minden áldásban hit által részesülnek. Ezek mind egy ország polgárai, ugyanazon Úr és ugyanazon törvények alatt élnek...”⁶

Az idézet világosan adja elénk, hogy az egyház tagjai azok, akiket Isten a világból – a megtérés útján – kihívott, akik Istent helyesen, azaz a Szentírásban megkívánt módon tisztelik és a Krisztus-kösziklára építő apostolok és próféták fundamentumán állnak.

A Biblia és a hitvallás nem ismeri a népegyház fogalmát, de olyat sem, hogy a népegyházból haladunk a hitvalló egyház felé – amint ezt némely egyházi vezetők hirdetik, vagy ahogy ezt hatályos törvénykönyvünk is megfogalmazza. Lehetetlennek tartja azt is, hogy valaki a Krisztusba vetett igaz hit és

³ Második Helvét Hitvallás, VII. fejezet, 5.

⁴ Második Helvét Hitvallás, IX. fejezet, 4.

⁵ Második Helvét Hitvallás, X. fejezet, 1.

⁶ Második Helvét Hitvallás, XVII. fejezet, 1-3.

újjászületés nélkül Krisztus egyházának tagja lehetne. Vajon világosan érti és látja ezt minden temp-lomba járó egyháztagunk? Vagy itt is tetten érhető az „egyházi” félrevezetés?

Az igaz egyház tagjai egyetlen tekintélynek ismerik el maguk felett a Bibliát. Számukra nem lehet vita tárgya annak egyetlen világos tanítása sem!

Az igaz egyháznak Krisztus az egyetlen feje, ő az egyedüli főpap, főpásztor és király. Ebből hitvallásunk arra a következtetésre jut, hogy „...nincs semmiféle elsőbbség az egyházban!”⁷ Itt jegyzem meg azt, hogy zsinatunk nemrég mégis egyetlen egyházi vezető személyére való tekintettel alkotott törvényt sok tagja tiltakozásának ellenére.

Az egyházban csak szolgálat van és szolgák. Hitvallásunk felsorolja, hogy az Újszövetség tanítása szerint milyen szolgák lehetnek a református egyházban. Ezek közül most csak kettőt neveznék meg. Az egyik a püspök, róla ezt olvassuk: „a püspökök pedig az egyház felügyelői és őrei, akik a gyülekezet élelmével és más szükséges dolgaival sáfárkodnak”. Másik a presbiter: „A presbiterek idősebb emberek, és mintegy szenátorai és atyjai a gyülekezetnek, azt üdvös tanácsaikkal igazgatják”⁸

Hitvallásunk szerint az egyházban létezik papság és létezik egyházi szolgálat. A papság minden Krisztusban hívő emberre vonatkozik, az egyházi szolgálat pedig azokra, akiket elhívnek, törvényes egyházi választás által megválasztanak. Az a gyakorlat tehát, ami hosszú évek óta a Magyarországi Református Egyházban már törvények által is szabályozott, hogy ti. püspökök a tisztükhöz tartozó státusz-szimbólumokat használva vezetik – szinte teljeskörű hatalommal felruházva – az egyházat, nem éppen azt tükrözi, hogy szolgákkal lenne dolgunk. Ezt a gyakorlatot sem a Biblia, sem református hitvallásaink nem igazolják. Annak taglalása, hogy a püspöki rendszertől az eltelt évszázadok során mennyit szenvedett már, és mennyit szenved ma is egyházunk, most nem feladatunk. Azt azért meg kell állapítanunk, hogy ebben is – akárcsak sok minden másban – alaposan eltértünk hitvallásainktól.

A Második Helvét Hitvallás ezt tanítja az egyház egyetemes voltáról: „minthogy mindig csak egy Isten van, egy közbenjáró Isten és emberek között, a Jézus Krisztus... egy hit, egy testamentum vagy szövetség, ebből szükségképpen következik, hogy csak egy anyaszentegyház van”.⁹ Mivel egy egyház van, amelybe a választottak tartoznak, nincs szükség ökumenére. Nincs szükség olyan mozgalomra, amely egyesíteni kívánja az olyan felekezeteket, amelyek eleve Biblia-ellenes, eretnek tanokat vallanak. És nincs szükség olyan mozgalomra, amely a tolerancia jegyében „összemosná” a kereszténységet a pogány világvallásokkal. A Magyarországi Református Egyház jelenleg olyan ökumenikus mozgalomnak a tagja, amelynek a tagegyházai közül egyeseket a Második Helvét Hitvallás¹⁰ és a Heidelbergi Káté a Szentírásra hivatkozva eretneknek, tévtanítónak minősít, és kárhoztatja tanításukat.

Hitvallásaink világosan bemutatják az igaz egyház ismertetőjeleit is. Ezek pedig: Isten Igéjének tiszta hirdetése, a sákramentumoknak a Krisztustól rendelt módon történő kiszolgáltatása és az egyházfegyelem gyakorlása. Ugyanakkor kitérnek az egyházi szolgálat rendjére is. Rögzítik, hogy kik lehetnek

⁷ Második Helvét Hitvallás, XVII. fejezet, 18.

⁸ Második Helvét Hitvallás, XVIII. fejezet, 7.

⁹ Második Helvét Hitvallás, XVII. fejezet, 4.

¹⁰ Második Helvét Hitvallás III. és XIV. fejezeteiben

az egyház ordinált, felkent szolgálói, és kik nem. Többek között ezt olvassuk ezzel kapcsolatban: „Tanítjuk, hogy az egyházban a keresztséget asszonyok vagy bábák nem szolgáltatathatják ki. Pál ugyanis kirekesztette az asszonyokat az egyházi szolgálatokból, a keresztség pedig az egyházi szolgálatok közé tartozik”.¹¹ Természetesen ez vonatkozik a másik egyházi szolgálatra, az úrvacsorára is. Itt jegyzendő meg, hogy a Biblia szerint nő nem lehet presbiter, még ha némelyek igazoltak is vélik napjainkban ezt az egyébként elterjedt gyakorlatot.

A keresztség kiszolgáltatásáról azt mondja 74. kérdés-feleletében a Heidelbergi Káté, hogy a keresztség által a hívő szülők gyermekeit a „hitetlenek gyermekeitől meg kell különböztetni”, azaz nem lehet bárkit megkeresztelni. Az úrvacsoráról viszont ezt vallja: „Bocsáthatók-e az úrasztalához azok is, akik vallástételükkel és életükkel azt bizonyítják, hogy hitetlenek és istentelenek? Felelet: Nem, ez az Isten szövetségének a megcsúfolása volna, és az ő haragját felgerjesztené az egész gyülekezetre. Ezért kötelessége a keresztyén gyülekezethez az ilyeneket Krisztus és az apostolok rendelése szerint a kulcsok hatalmával élve kebléből kizárni, amíg életüket meg nem jobbitják.”¹²

Emlékeztetni szeretnénk arra, hogy egyházunkban valamennyi felszentelt lelkipásztor, egyházi szolga esküt tesz a Biblia és hitvallásaink szerinti szolgálatra, de ezeket vallják református egyháztagjaink is. Ha nem teszik ezt, akkor vajon mitől reformátusok? A gyakorlat persze teljesen ellentmond mindennek. Meg kell állapítanunk, hogy egyházunk zsinata, egyházunk vezetői és szolgálói a hitvallást semmibe veszik akkor, amikor:

- nem teszik világossá, hogy kik az egyház bibliai értelemben vett tagjai: pl. a konfirmációi fogadalomtétel után a megkonfirmált gyermekeket a református egyház tagjaivá nyilvánítják, vagy az egyháztagságot egyszerű szóbeli bejelentéshez, az egyházfenntartói járulék befizetéséhez kötik;
- presbiterekké választanak meg nem tért, a Bibliát egyáltalán nem, vagy alig ismerő férfiakat;
- nőket választanak presbiterekké;
- püspöki hatalommal kormányozzák az egyházat;
- nőket szentelnek lelkésszé, és felhatalmazzák őket a sákramentumok kiszolgáltatására;
- ökumenikus jellegű közösséget vállalnak olyan felekezetekkel, amelyeknek tanításait hitvallásaink tévtanításként elutasítanak;
- a sákramentumokat feltétel nélkül mindenkinek kiszolgáltatják;
- az egyházfegyelmet egyáltalán nem gyakorolják.

Az egyház legfőbb testülete, a zsinat sem tölti be feladatát, mert a „Zsinatokon szorgalmasan meg kell vizsgálni a lelkipásztorok tanítását és életét. Feddjék meg a vétkezőket a vének, és térítsék őket jó útra, ha lehet, vagy fosszák meg őket tisztüktől, és úzzék el őket az igazi pásztorok az Úrnak nyájától mint a farkasokat, ha javíthatatlanok. Mert ha hamis tanítók, semmiképpen sem szabad őket megtúrni.”¹³ Ezzel szemben Zsinatunk évtizedek óta sok minden egyébgel foglalkozik, de ilyen jellegű kérdésekkel egyáltalán nem.

Amikor az eltérések fő okait keressük, akkor könnyen megállapítható, hogy egyházunk *gyakorlatilag* feladta a sola scriptura (egyedül a Szentírás) reformátori elvét. Hisz amikor egyházunk a Biblia és hitvallásai világos tanításával ellenkező törvényt hoz, majd megtúri annak gyakorlását, erre csupán

¹¹ Második Helvét Hitvallás, XX. fejezet, 6.

¹² Heidelbergi Káté 82. kérdés-felelet

¹³ Második Helvét Hitvallás, XVIII. fejezet, 26.

egyetlen magyarázat lehetséges: nem az Isten Igéje a legfőbb tekintély. Sőt, mi több: ebben az egyházban a bibliai tanítás legfőbb őrei, a zsinatok, az egyházvezetők, a lelkipásztorok és presbiterek nem töltik be Istentől rendelt eredeti küldetésüket. Megtehetik ezt ugyan, de cselekedeteik soha nem maradnak következmény nélkül. A következmény pedig legtöbbször az, hogy az Úr „orcája nem jár többé velünk”. Ez esetben viszont az egyház nem tudja betölteni az emberek között végzendő miszsióját sem, az általa hirdetett evangéliumnak viszont nincs sem ereje, sem hitele.

További következmény az is, hogy az ilyen egyház nem képes tanítani a hitre jutott egyháztagokat. Aki pedig többre vágyik, az elmenekül onnan, és maradnak a hit dolgában, a Biblia ismeretében rémisztően tájékozatlan egyháztagok. A Szentírást, annak tanítását nem tisztelő egyház képtelen prófétaik küldetésének betöltésére, ehelyett lépten-nyomon az aktuális pártpolitika hálójában vergődik. Valószínűleg erre a helyzetre utal Második Helvét Hitvallásunk, amikor ezt mondja: „... az egyház némelykor kihaltnak látszik. Sőt, néha az is megesik, hogy Isten igaz ítéletével megengedi, hogy Igéjének igazsága, a közös hit és az igaz istentisztelet úgy elhomályosodjon és megrendüljön, hogy úgy látszik, mintha az egyház kihalt volna, de azért vannak Istennek ilyen sötét időkben is igaz imádói...”¹⁴

Szükség van-e új reformációra?

A fentiek ismeretében kétféle megállapítást tehetünk. Az első az, hogy „nincs szükség reformációra”, mert a magát egyháznak nevező szervezet már nem egyház többé. A második szerint: „szükség van rá”, mert még látunk reményt a megújulásra. Mi ez utóbbit valljuk. Ezért

- sürgetjük lelkipásztorainkat és a Biblia Szövetség tagságát, hogy adjanak pontos tájékoztatást a templomba járó embereknek az igazi egyháztagság feltételeiről;
- felszólítjuk az érintett egyházvezetőket, hogy tegyenek lépéseket az egyház jelenlegi lelki és szervezeti helyzetének gyökeres megváltoztatása érdekében;
- ha erre képtelenek, akkor álljanak félre, mondjanak le az egyházban betöltött tisztségükről akkor is, ha erre tájékozatlan egyháztagok ezrei választották meg őket!

A reformációt a gyülekezetekben kell először elkezdni úgy, hogy bibliaórákon, bibliaiskolai tanfolyamokon, igehirdetéseken hangozzék el világos, bibliai tanítás az egyház lényegéről és a református üdvrendről. Minél hamarabb, minél többen kezdjék el a Biblia szorgalmas tanulmányozását, megismerését!

A Biblia Szövetség „Fontos kérdéseink” előadás-sorozatában, a Budapest-Nagyvárad téri református templomban, 2002. szeptember 8-án elhangzott előadás szerkesztett változata. Megjelent a Biblia és Gyülekezet folyóirat 2002. októberi (XIV. évfolyam 3.) számának vezércikként is.

*Megjelent a **Reformációért! Hitvalló nyilatkozat** háttérének megvilágítására, a Biblia Szövetség Egyesület engedélyével, a Szeged-Újszegedi Református Egyházközség gondozásában Szegeden, 2017. október 24-én. Minden jog fenntartva! A szöveg – akár részbeni – viszont közlése – függetlenül annak formájától, pl. interneten, nyomtatásban, másolatban vagy hangzó módon –, csak a Biblia Szövetség Egyesület írásos engedélyével lehetséges.*

¹⁴ Második Helvét Hitvallás, XVII. fejezet, 24.